

BEKYMRET: Fagansvarlig landbruk i Oppdal kommune, Gro Aalbu har full oversikte saunenæringa i Oppdal og bekymret for at mange gir seg.

BEITELAG: Livredd strukturen sprekker opp
SAUBØNDER: Minst 11 har gitt seg det siste året

Bekymret for sauenæringa

MORGAN FRELSØY
 morgan@opp.no
 908 48 848

Overfylte kjøttlagre, synkende priser, rovdyrskader og erstatningskutt. Nå begynner avskallingen i Norges største saubyggd, minst 11 saubønder gir seg i vinter.

- Det er alvorlig, vi er inne i en ond sirkel, sier **Gro Aalbu**, fagansvarlig landbruk i Oppdal kommune.

Ved årsskiftet i fjor var det 124 sauebruk. Ett år senere er det drøyt 110 igjen.

Det er flere faktorer som ligger bak avskallingen, prisutviklingen for sau- og lammekjøtt er en av de viktigste.

Aalbu viser til en fersk rapport fra NIBIO (Norsk institutt for bioøkonomi) hvor det framkommer at sauenæringa opplevde størst inntektssvikt i landbruket i 2017.

Den gjennomsnittlige sauebonden hadde 194 400 i inntekt i 2017. Det var en nedgang på over 40 000 kroner, eller 17,5 prosent, fra året før.

Lavere priser på lamme- og sauekjøtt førte til lavere produksjonsinntekter. I tillegg fikk saubønderne en økning i kostnadene, siterer Aalbu fra en melding NIBIO sendte ut 29. november i fjor.

- Det viser at det ikke akkurat er så lukrativt å drive med sau lenger, konstaterer hun.

Aalbu opplyser at snittstørrelsen på sauebesetningene i Oppdal er på 155 dyr. Til sammenligning var snittbesetningen i Oppdal for 30 år siden på 94 dyr fordelt på 176 bruk.

MINDRE OPTIMISME

Parallelt med at kjøttprisene har sunket, har også støtteordningene til nyinvesteringer blitt dårligere.

Sammen har dette gjort noe med optimismen i sauenæringa, ifølge Gro Aalbu, som sier bønder med besetninger på størrelse med det som tidligere var normalen i Oppdal, nå sitter igjen med svært lite.

- Slik prisene er nå må du ha et visst antall dyr skal det være noen vits i å holde på, sier Aalbu.

Hun nevner også at produksjonstilskuddene er lavere enn tidligere, og nå utbetales én gang i året mot to tidligere. Det samme gjelder oppgjøret for dyr som leveres til slakting, som stort sett skjer på høsten. Dessuten har tilskudd fra Innovasjon Norge falt helt bort, sier hun og legger til at fullt avløsertilskudd betinger at man har minst 182 sauer.

Sammen har disse faktorene allerede gitt effekt. For etter årrekke med økning

i antall sauer i Oppdal, snudde det i 2018.

- I 1999 var det 38 000 sauer på beite i Oppdal. I 2017 ble det sluppet 49 000 dyr, men i fjor falt antallet til 46 200, sier Aalbu til OPP.

Til sommeren blir det enda færre.

REDD BEITELAGENE RAMMES

Som kommunens fagansvarlige for landbruket i Oppdal, frykter hun beitelagene i Oppdal kan bli skadelidende dersom frafallet av sauebønder fortsetter.

- Vi har 13 beitelag som sørger for at det beites i hele Oppdal. Blir færre med, er jeg livredd for beitelagsstrukturen. Den er så viktig, sier Aalbu.

Beitelagene er viktig både faglig og sosialt, påpeker Aalbu som legger til at samholdet, møtene og sankingen bidrar til å gi verdifull kunnskap om sauehold generelt og om beiteforholdene i utmarka.

- I tillegg bygger de felles sankeanlegg og har en fantastisk fadderordning for nye brukere.

GROR IKKE IGEN

Kommunens landbruksansvarlige påpeker betydningen av at de som driver aktivt fjellandbruk skal ha gode nok rammebetingelser.

Uten å si det i klartekst mer enn antyder hun at denne typen drift og produksjon burde tilgodeses med gode støtteordning

ger og ikke utelukkende betraktes fra et lønnsomhetsperspektiv.

- Botanikere sier at skoggrensa hadde ligget 200 meter lenger opp enn den gjør hadde det ikke vært for beitedyra, sier hun, og viser til at Oppdal har en ubrutt beitetradisjon godt over 2000 år tilbake i tid.

- Det er det som gjør at Oppdal har et så spesielt artsmangfold, fortsetter Aalbu og minner om at det er beitedyra som sørger for at kulturlandskapet ikke gror igjen.

At kulturlandskapet er viktig for flere enn de som er knyttet til landbruket. Hytteundersøkelsen viste at dette framheves som et høyt verdsatt særpreg for Oppdal blant hytteeiere i bygda.

Aalbu viser også til en økende bevissthet rundt kortreist mat, og minner om den beskjedne miljøbelastningen sauehold representerer.

- Lammene er ei drøy uke hjemme på gården før de sendes på utmarksbeite hvor de finner maten sin selv nesten helt fram til de skal slaktes.

Derfor gir saubønderne seg - bla om

Nå tømmer Erlend og Jørgen

Det første lammet

Fersk sauebonde Erlend Skarsheim (28 år) har det første i det nye sauefjøsnet denne våren.

Skarsheim har investert i et nytt sauefjøsnet som er utstyrt med mange praktiske detaljer som gjør arbeidet lettere. Han har også kjøpt inn en ny traktor som vil gjøre arbeidet enda lettere.

Skarsheim er glad for å ha fått hjelp av OPP og mener at dette har gjort en stor forskjell for ham som ny sauebonde.

Skarsheim har også kjøpt inn en ny traktor som vil gjøre arbeidet enda lettere.

Skarsheim er glad for å ha fått hjelp av OPP og mener at dette har gjort en stor forskjell for ham som ny sauebonde.

Skarsheim har også kjøpt inn en ny traktor som vil gjøre arbeidet enda lettere.

Skarsheim er glad for å ha fått hjelp av OPP og mener at dette har gjort en stor forskjell for ham som ny sauebonde.

OPP møtte Erlend Skarsheim som fersk bonde 2. mai 2014.

MORGAN FRELSØY

morgan@opp.no
908 48 848

Det er like mye arbeid med sauene som før, men lønnsomheten har blitt stadig mindre. Derfor blir det tomt i sauefjøsene hos Erlend Skarsheim og Jørgen Torve.

Svarene varierer, men flere av sauebøndene som gir seg forteller til OPP at de enten gjør det på grunn av at de går av med pensjon eller fordi gårdsdriften gir lav eller ingen lønnsomhet.

Det sistnevnte har for mange gjort det helt nødvendig å ha full jobb utenom gårdsdriften. Det i sin tur har medført at enkelte går lei å være dobbeltarbeidende og derfor velger å avvikle husdyrholdet.

En av dem er Erlend Skarsheim. Da han tok over gården i 2013, måtte 28-åringen starte med en full oppgradering av fjøset innvendig, bygge opp en sauebesetning og kjøpe traktor.

Da OPP intervjuet han våren 2014 fortalte han at det føltes godt å gå i fjøset.

- Det gir en ekstra god følelse å få hjelpe til med å trekke ut et lam og se at nytt liv blir til, sa Skarsheim som var glad for å få hjelp av far Ola.

Etter nærmere seks års drift og full jobb ved siden av gårdsdriften, har Skarsheim nå bestemt seg for å gi seg som bonde.

For når han i tillegg til å jobbe annenhver helg i skiheisen i vinterhalvåret, bruker feriene til lamming, onnearbeid og sauesanking, synes han det blir knapt med fritid igjen.

At marginene fra gårdsdriften dessuten har utviklet seg feil vei, har ikke gjort situasjonen bedre, ifølge Skarsheim.

- Jeg bestemte meg i august etter å ha vært i tenkeboksen utover sommeren i fjor, sier han sauebonden til OPP.

NEDGANG

28-åringen medgir at han slett ikke hadde trodd han skulle gi seg etter bare fem år som bonde.

- Det var ikke det artigste valget. Men når du kommer til et punkt at du bare arbeider og arbeider, og ikke tjener så mye som du skulle ønske på gårdsdriften, måtte det bli sånn til slutt, sier Skarsheim til OPP.

Han forteller at han startet med sau

SISTE VERS: Erlend Skarsheim skal ha sauene sine fram til mars når halvparten blir levert til slakt mens resten selges som livdyr. - Etter at dyra er levert sier sauebonden.

fordi signalene fra både rådgivere i landbruket og slakterihold tilsa at lamme kjøtt var en etterspurt vare.

Etter å ha fått 55 kroner kiloen for de fineste lammene han leverte til slakteriet den første høsten, syntes den ferske bonden at dette lovet godt.

Slik er det ikke lenger. Kiloprisene er halvert.

- Da jeg leverte til slakteriet sist høst, var prisene vesentlig dårligere, forteller Skarsheim som fikk fra 27 til 32 kroner kiloen.

Optimismen var betydelig da Skarsheim startet med sauehold. Ja, enkelte

droppet mjølkeproduksjon for å satse på sauehold. Bak sto Innovasjon Norge med gode støtteordninger for de som ville satse.

Etter å ha drevet i nærmere seks år har Skarsheim funnet en løsning som gjør det litt lettere å avvikle husdyrholdet.

- Halvparten av besetningen på 110 vinterføra dyr selges som livdyr til Terje Svidal, resten blir slaktet, sier han og legger til at fjøset blir tomt i begynnelsen av mars.

HOLDER BYGGENE I STAND

Jørgen Torve (37) har drevet sauehold i

- Sauene blir slaktet. Jeg gruer meg.

Sauebonde Olav Ishoel

ni år og hatt en besetning på 80 vinterføra dyr. Økte kostnader og dårlig prisutvikling gjør at Torve ikke vil fortsette.

- Det ble for lite dyr til å leve av, sier han til OPP og utdyper at arbeidsmengden ikke sto i forhold til utbyttet.

sauefjøset

ENDELIG BESTEMT: Erlend Skarsheim innrømmer at han syntes det var vemodig å tenke på at han skulle gi opp saueholdet. – Men etter at jeg bestemte meg, har det ikke vært så tungt som jeg trodde det skulle være.

– Ikke alarmerende ennå

Kari Toftaker

Leder i Oppdal bondelag, Kari Toftaker, har sammen med styret i bondelaget drøftet situasjonen i sauenæringen, som hun ennå ikke vil beskrive som alarmerende.

– Vi har diskutert om det er noen tiltak vi kan iverksette, men føler dette er noe hver enkelt må avgjøre, sier Toftaker.

Hun har snakket med flere sauebønder som ønsker å gi seg. Grunnen til dette skyldes imidlertid ikke én bestemt årsak, ifølge bondelagslederen.

– Enkelte gir seg fordi de ønsker å pensjonere seg, men mangler noen som vil ta over og videreføre driften. Andre gir seg fordi de ikke finner det lønnsomt å fortsette, mens andre igjen har jobb i tillegg til gårdsdriften som de heller vil prioritere enn å jobbe dobbelt, sier hun til OPP.

1000 FÆRRE SAUER

Uten å kunne fastslå helt eksakt hvor mange sau det er som forsvinner når minst 11 sauebønder gir seg, sier Toftaker til OPP at det etter alt å dømme blir rundt 1000 færre vinterføra sauer i Oppdal.

Samtidig påpeker bondelagslederen at flere dyr blir solgt som livdyr til produsenter som ønsker å utvide besetningene sine.

– Jeg synes det er kjempebra at de tar vare på godt avlsmateriale, sier Toftaker.

Hun legger til at flere sauebønder har tatt kontakt med bondelaget for å drøfte situasjonen og få råd.

– Jeg har hatt samtale med flere og har respekt for avgjørelsen om å gi seg. Det er bedre å gjøre det før man blir utbrent. Dessuten har flere sagt at det er ikke helt utelukket at det kan bli aktuelt å begynne med sauehold igjen dersom situasjonen lenger fram skulle tilsi det.

Selv om driften avvikes ved 11 sauebruk, er det fortsatt noen som vil satse ifølge Toftaker, som forteller hun kjenner til to bruk hvor de nå utvider for å satse sterkere på sau.

skal fjøset vaskes ned og få stå slik det er. Jeg har ingen planer om å hive ut innredningen og bruke det til noe annet,

Når han i likhet med Skarsheim jobber fulltid utenom gårdsbruket, måtte han ta et valg.

– Det er rett og slett for mye arbeid, sier eksbonden som etter at han leverte dyra før jul opplever at han har fått mer tid til barna enn han tidligere hadde.

– Var det en vanskelig avgjørelse å gå til det skritt å avvike husdyrholdet?

– Ja. Det var ikke så enkelt ettersom flere blir involvert. Jeg tenker da på den eldre generasjonen på gården. Men de har støttet oss fullt og helt i avgjørelsen.

– Hva med dyrkamarka?

– Den har vi leid bort, sier Torve og

legger til at avgjørelsen om å avvike saueholdet er reversibelt. Både jorda og driftsbygningen på gården blir holdt i stand slik at det skal være mulig å starte opp igjen dersom noen av barna skulle ønske å satse på sauehold når den tid kommer.

GRUER SEG TIL SLAKTING

OPP har vært i kontakt med mange av sauebønderne som har valgt å gi seg.

En av dem er **Kåre Morken (66)**, som har drevet med sau på hjemgården uti Spælen i 25 år der han hadde 125 vinterføra dyr.

– Jeg sluttet høsten 2018, solgte noen livdyr og leverte gammelsauene, sier Morken.

– Hva er begrunnelsen for at du la opp?

– Har holdt på lenge nok. Driver og snekker litt ved siden av, så det er nok å gjøre.

Lenger vest i Spælen har **Olav Ishol (50)** kommet til at han ikke vil mer.

Ishol forteller til OPP at han har drevet farsgården i 25 år med en besetning på 100 vinterføra dyr.

– Jeg legger opp først og fremst fordi jeg er plaget med allergi og astma. Og så har jeg ingen som ønsker å ta over, sier Ishol,

som skal levere fra seg dyra til våren.

– Selger du livdyr eller er blir de slaktet?

– Sauene blir slaktet. Jeg gruer meg.

Et ektepar som ønsker å være anonyme, har drevet med sauehold siden 2000 og valgte å gi seg i mars i fjor. De hadde 220 vinterføra dyr, og forklarer nedleggelsen med økonomi og flere faktorer.

– Mesteparten av sauene våre ble solgt som livdyr. Det er vi veldig glade for.